

1945, 28. březen. Moskva. — Zápis o jednání představitelů tří socialistických stran a lidové strany se zástupci Slovenské národní rady o politickém složení nové vlády a o VII. kapitole návrhu programu nové vlády.

Předsedal: Gottwald.

Nepřítomní: Šrobár, Uhlíř, Novomeský.

Schůze zahájena ve 12.15 hod.

Gottwald oznamuje, že na programu je zpráva šestky o výsledcích jednání o politickém a osobním složení nové vlády.

2. Potvrzení kapitoly sedmé našeho programu o Karpatské Ukrajině.

Gottwald sděluje dále, že byl pověřen, aby podal zprávu o jednání šestky. A především o politickém a osobním složení nové vlády.

Gottwald: Komise vzala za základ návrh, který byl námi předložen. K tomu byly s některých stran činěny pozměňovací návrhy. Především pan ministerský předseda Šrámek za lidovou stranu vyslovil požadavek, aby lidová strana byla zastoupena v nové vládě třemi členy jako ostatní strany. Odůvodnil to tím, aby rovným zastoupením co do počtu byla zdůrazněna rovnost jednotlivých partnerů Národní fronty.¹

Druhý pozměňovací návrh vycházel od zástupců sociálně demokratických, kteří požadovali větší zastoupení ve vládě o jednoho člena.² Více pozměňovacích návrhů v komisi nebylo.

Komise o těchto návrzích pojednala a dnes ráno po poradách příslušných frakcí se usnesla znovu a jednomyslně se dohodla na tom, že předloží plénu jednomyslný návrh. Především jednohlasně doporučuje, aby byl za předsedu vlády navržen pan velvyslanec Fierlinger. Dále jednomyslně usnesla, aby předsednictvo nové vlády bylo složeno takto: za Slováky: pp. Ursíny a Viliam Široký, za české strany: bratr David, Msgr. Šrámek a Gottwald, to je za každou stranu po jednom zástupci. Budou tam tedy 4 Češi a 2 Slováci, což odpovídá původnímu návrhu.

Pokud se týká jednotlivých ministerstev doporučuje šestka toto:

za ministra národní obrany: generál Svoboda,
za státního sekretáře MNO: plk. Ferjenčík,
za ministra zahraničních věcí: ministra Jana Masaryka,
státní sekretář v min. zahraničí — bude ještě zástupci SNR navržen,
za ministra zahraničního obchodu: ministra Huberta Ripku,
za státního tajemníka v min. zahr. obchodu: ministra Jana Lichnera,
za ministra vnitra: pana Václava Noska,
za ministra spravedlnosti: prof. Dr. Jaroslava Stránského,
za ministra informací: Václava Kopeckého,
za ministra financí: Dr. Vavro Šrobára,
za ministra průmyslu: Bohumila Laušmana,
za ministra vnitřního obchodu: Dr. Ivana Pietora,
za ministra zemědělství: Julo Ďuriše,
za ministra výživy: Václava Majera,
za ministra dopravy: generála Antonína Hasala,
za ministra pošt: konsist. radu Františka Hálu,

¹ Nakonec bylo lidovcům přiznáno ministerstvo zdravotnictví, takže všechny české politické strany pak měly ve vládě stejné početní zastoupení, tj. po 3 členech vlády.

² O těchto pozměňovacích návrzích sociálních demokratů referoval J. Stránský ve své depeši dr. H. Ripkovi, která došla do Londýna 30. 3. 1945, toto: „... Sociální demokraté bojují ještě o čtvrtý resort — dopravu a žádají kromě toho buď vnitro nebo informace místo výživy, ale to vše s malou nadějí na úspěch...“. (AÚD KSC, fond 38, inv. j. 70, čís. 142.)

za ministra ochrany práce a soc. péče: Dr. Jozefa Šoltésze,
za ministra školství a osvěty: prof. Zdeňka Nejedlého,
za ministra zdravotnictví: prof. Adolfa Procházku.

Podle tohoto návrhu vypadá politické složení vlády takto: pokud jde o národnostní složení v předsednictvu jsou 4 Češi a 2 Slováci, to je třetina. Mezi resortními ministry jsou ze 16 Slováci 4, to je jedna čtvrtina a pak jsou tři slovenští státní tajemníci, kteří jsou současně členy vlády. Z 25 členů vlády je tedy 9 Slováků, z toho 3 z titulu státních tajemníků. Na české straně mají všechny zúčastněné strany ve vládě po třech představitelích a kromě toho jsou z české strany ve vládě zastoupeny 4 osobnosti, odborníci, bezpartijní a celonárodního významu.

To je jednomyslný návrh šestky. Až na jednu výjimku, to je rozmnožení počtu zástupců lidové strany o jednoho a zmenšení počtu bezpartijních o jednoho, odpovídá to původnímu návrhu, což dokazuje, že tento původní návrh byl dělán tak, že byl přijatelný ve svém celku pro všechny složky národní fronty. Považují tento fakt, že šestka podává propracovaný návrh jednomyslně, za velmi nadějný příslib pro budoucnost a záruku toho, že utvoříme novou vládu ve svornosti a jednomyslnosti, ale také, že nová vláda bude jednotně ve svornosti ve prospěch národa a státu pracovat.

Stránský: Pověřen jsem svými kolegy, abych pronesl určité prohlášení. Čte prohlášení:

„Ke včerejšímu prohlášení, jímž jsme se domáhali spravedlivějšího zastoupení naší skupiny ve vládě, dodáváme dnes, že nebylo dobře porozuměno, v jaké souvislosti jsme se při tom zmínili o zastoupení slovenském. Nebyl a není náš úmysl posuzovat zastoupení Slováků v ústředních úřadech státu podle početní kvoty ve vládě samotné. Jsme naopak přesvědčeni, že je prospěchem, bude-li tato kvota taková, aby umlčela na Slovensku živly našemu společnému státu nepřátelské. Nepochybujeme, že naši slovenští přátelé spolu s námi budou na tom trvat, aby ústřední úřady a soudy byly složeny po stránce národní i politické spravedlivě a při dalším postupu budou v tomto směru podporovat naši snahu, aby zastoupení naší strany bylo rovnoměrné s ostatními složkami tak dlouho, až se skutečná síla všech směrů ověří lidovými volbami.“

K tomu ještě dovoluji připojit několik slov k tomu faktu, že mám podržet v nové vládě ministerstvo spravedlnosti. V první době bude do jeho kompetence spadat problém a provedení retribuice. Nemusím rozvádět, jak zodpovědná je tato úloha a chci říci, že podle mého přesvědčení by bylo těžké nésti tuto odpovědnost, kdyby nebyla kryta v podrobnostech autoritou celé vlády. Tím spíše, že tato odpovědnost by byla těžká každému jednotlivci, který byl doma, nejen tomu, který se vrací z ciziny. Za tohoto předpokladu jsem se rozhodl, že tento resort přijmu.

Husák: SNR se rozhodla, že navrhne za státního tajemníka v ministerstvu zahraničí dr. Vlado Clementise.

Stránský: Souhlasím.

Gottwald: Zapomněl jsem dodat, že jednomyslné usnesení dnes bylo umožněno tím, že skupina sociálních demokratů odvolala své usnesení včerejší, při němž požádala, aby do kompetence ministerstva výživy spadala také UNRRA.³

Fierlinger: Se strany naší skupiny není námitek. S povděkem můžeme všichni kvitovat, že sociálně demokratická skupina po dlouhých diskusích v Londýně a zde dospěla k jednotnému názoru. Dovolte mi, abych za svou osobu řekl několik slov k tomu, že volba padla na mne.

Především konstatuji, že jsem tam byl delegován se souhlasem celé naší sociálně demokratické skupiny, že jdu do vlády jako zástupce celé naší sociální demokracie. Presidium je orgán politický a místopředsedové s předsedou budou nést ohromný úkol a je tedy třeba kolektivní odpovědnosti. Naše diskuse byly někdy bouřlivé a přece jsme nakonec dospěli

³ UNRRA — (Úřad spojených národů pro obnovu) byla mezinárodní organizací, utvořenou úmluvou 44 států ve Washingtoně 9. 11. 1943. Měla za úkol pomáhat zemím, které utrpěly škody za druhé světové války, v obnově jejich národního hospodářství. Československo bylo jedním z 16 států, které obdržely pomoc. Hodnota potravin, strojů a surovin, které v rámci pomoci dostalo, činila asi 15 miliard Kčs (ve staré měně).

k úspěšnému konci. Naše delegace se vrací do vlasti v kontaktu se slovenskou delegací, se slovenským revolučním hnutím. Vracíme se jednotně, je to pokrok ohromný. Vracíme se nakonec do vlasti jednotně. Ideové hranice mezi Moskvou a Londýnem byly nakonec setřeny, zmizely. Víím, že mnozí budou kritizovat sestavení nové vlády. Nemohlo všem přáním být vyhověno, ale myslím, že to vše představuje ohromný úspěch, že na rozdíl od druhých emigrací v pokusech sestavit vládu národní fronty jsme první stát, který již za hranicemi si dává své věci do pořádku a že vstupuje na půdu osvobozené vlasti jako široká národní fronta. V budoucnu musíme dbát toho, aby vůle lidu se projevila, aby nebylo druhé anonymní vlády a to podstatně odlišuje naši novou vládu od toho, co existovalo dříve. Děkuji za projev důvěry mé osobě a jsem přesvědčen, že odpovědnost za řízení vlády sdílí i ostatní místopředsedové.

Vyřídili jsme si zhruba otázku slovenskou a položili, doufám, trvalé základy další práci. Společná práce nás bude nadále spojoval.

Husák: Žádám, aby bylo vzato na vědomí, že delegáti ze Slovenska jsou delegáty Slovenské národní rady a že v nové vládě mají také tak fungovat, a ne jako zástupci strany. Bylo tu řečeno, že bude vydáno zvláštní prohlášení o Slovensku a doufám, že to bude přijato.

Gottwald: se táže, zda se má o předloženém návrhu hlasovat en bloc.

Stránský je pro hlasování en bloc.

Gottwald se táže, kdo souhlasí s doplněným návrhem SNR.

Provedeno hlasování.

Gottwald konstatuje, že návrh na sestavení nové vlády je přijat jednohlasně.

[Toto sdělení bylo přijato s potleskem.]

Gottwald dále oznamuje, že je žádoucí, aby se šestka odebrala ještě dnes s tímto návrhem k panu presidentovi, a to v takovém složení, v jaké vypracovávala tento návrh.

Jednání o kapitole VII. programového návrhu o Karpatské Ukrajině.

Gottwald: Šestka byla zmocněna, aby vypracovala text této kapitoly bez pléna, ale je lépe, když o tom budeme referovat. Situace se změnila potud — a toto je důvěrné — že mezi presidentem a Molotovem byly vyměněny dopisy přibližně tohoto obsahu:

1. že president trvá na svých dřívějších prohlášeních o tom, že považuje připojení Karpatské Ukrajiny za samozřejmé a že se chce o to přičinit v dohodě se Sovětským Svazem,
2. že tato otázka bude řešena výlučně mezi námi a SSSR, bez připuštění jakýchkoli postranních zásahů,
3. při definitivním uspořádání bude hranicí mezi Slovenskem a Podkarpatskou Ukrajinou administrativní hranice předmnichovské republiky.
4. Praktické připojení bude provedeno až pan president bude mít možnost o věci jednat s politickými činiteli českými v Praze.

Se strany Molotovovy odpověď kladná.

Gottwald nyní čte novou stylisaci kapitoly VII. tak, jak je v programu vládním uveřejněna. A oznamuje dále, že pan velvyslanec Fierlinger sdělil tento text panu presidentovi a že pan president neprojevil žádného nesouhlasu.

[Plenum zprávu jednomyslně schválilo.]⁴

Gottwald oznamuje, že nyní jde o to, abychom určili již další postup.

⁴ Prvá čs. vláda Národní fronty se po svém návratu do vlasti zabývala řešením definitivní úpravy otázky Zakarpatské Ukrajiny na své 31. a 35. schůzi v červnu 1945. Na této poslední schůzi 29. 6. 1945 schválila text smlouvy a doporučila presidentu Benešovi, aby zmocnil ministerského předsedu a státního tajemníka ministerstva zahraničních věcí, kteří byli v té době jako členové vládní delegace v Moskvě, k podpisu smlouvy.

1. Aby šestka šla k panu prezidentovi.

2. Jakmile bude rozmnožen opravený návrh, aby byl rovněž předložen panu prezidentovi a současně také těm pánům, kteří jsou zde v Moskvě a mají být členy nové vlády. Připomínám, že všichni členové vlády musí projevit písemný souhlas s programem.

Stránský: Může se to stát v zastoupení? Jako na příklad v případě Ripky.

Gottwald: V takovém případě ano. Telegrafovat programovou brožurku nelze. S ostatními pány, kteří jsou zde, uděláme společnou schůzku, jakmile budeme mít souhlas pana presidenta. Pak svoláme schůzi společnou všech vyjednavců se všemi těmi pány. A odjezd z Moskvy bude v sobotu.

Mimo to jsou zde ještě dvě otázky, které vyžadují určitých rozhodnutí. Především jsou to jednání, vedená v Narkomindělu⁵ o věcech, týkajících se osvobozeného území. Je nutno, abychom před odjezdem věděli, na čem jsme. Myslím, že Fierlinger bude muset podat v plénu nebo v šestce podrobnou zprávu o tom. Konstatuji, že je chyba, že Slováci o tom dosud s Fierlingerem nejednají.

2. Musíme projednat vojenský komplex problémů. O proceduře se bude nutno dohodnout s panem prezidentem. Mám na mysli část praktickou, organizační a osobní. I v tomto směru by mělo plénum pověřit šestku příslušným jednáním.

Fierlinger: oznamuje, že naše přání byla písemně podána Molotovovi. O některých věcech předpokládá, že něco bude splněno, o jiných nevíme, jak budou splněna. Na osvobozeném území bude sovětské velvyslanectví a sovětská misse. Některé naše požadavky jsou ve formě velmi přibližných odhadů. Sovětská vláda je bere pod lupu a postupně splňuje. Splnění en bloc je od sovětské vlády těžké dostat. Ale poměry na Slovensku tvoří příznivé předpoklady k tomu, aby naše požadavky byly splněny.

Gottwald: formulujme to tedy tak: Pokud jde o jednání v Narkomindělu, připraví materiál Fierlinger a pak bude rozhodnuto, zda se to bude projednávat v plénu či v čtyřce, ovšem s přibráním slovenských zástupců. K jednání o vojenských otázkách doporučuji, abychom pověřili šestku.

AÚD KSČ Praha. Fond 68, inv. j. 8. Orig.

[137]

1945, 28. březen. Moskva. — Závěrečný návrh struktury a organizace nové československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků, vypracovaný představiteli moskevského vedení Komunistické strany Československa a podepsaný zástupci všech stran Národní fronty 29. března 1945.¹

Přísně důvěrné.

⁵ Narkominděl — lidový komisariát zahraničních věcí SSSR.

¹ První návrh struktury a organizace nové československé vlády Národní fronty předložilo moskevské vedení KSČ již 23. března (viz SSÚA Bratislava, ŠF, kart. 11, inv. j. 73, str. 1—5. Cykl.). Od tohoto konečného návrhu se liší jen v malých detailech. Nejsou v něm především návrhy na personální obsazení jednotlivých míst ve vládě. V části II. Ministerstva místo funkce Státní tajemník (člen vlády) je uváděn vždy náměstek ministra. V původním návrhu se místo termínu ministerstvo školství a osvěty užívalo pouze názvu ministerstvo osvěty. V části III. Hospodářská rada nebyl uveden v původním návrhu na desátém místě ministr ochrany práce a sociální péče